

REFLEKSIONE PËR NJË JUBILE TË RËNDËSISHËM

(50 vjetori i lindjes së Fakultetit të Mjekësisë)

Gjergji Minga

Lindja e një Institucioni të Arsimit të Lartë Mjekësor kërkon sigurimin e disa kushteve të domosdoshme, të paktën kërkon një bazë spitalore ku truri intelektual, teknologjia, niveli i duhur i shërbimit, përvoja dhe elementet e punës studimore, të jenë në gjendje të përballojnë detyrat e vështira dhe përgjegjësitë e përgatitjes së kuadrit të lartë të mjekësisë. Në vitin 1952 ekzistonte kjo bazë spitalore ndonëse e re në moshë (vetëm 20 vjeçare) por që mund të guxonte të përballohej me sfidat e një baze spitalore universitare. Ishte rastësi e këndëshme koincidenca e dy jubileve historike: jubileu i 70 vjetorit të krijimit të Spitalit të Përgjithshëm Civil të Tiranës-SPCT (1932) dhe i 50-vjetorit të FM-së. Duket se ata kishin lindur për njëritjetrin.

1. PROBLEMET E RËNDA POLIETIOLOGJIKE TË SHËNDETËSISË SONË DHE TË MUNGESAVE TË THEKSUARA PËR PERSONEL, PËRSHPEJTUAN PJEKJEN E KUSHTEVE PËR LINDJEN E ARSIMIT TË LARTË MJEKËSOR NË SHQIPËRI (ALMSH)

Një kujtesë e shkurtër: çlirimi dhe fundi i Luftës së Dytë Botërore e gjetën Shqipërinë pa asnjë shkollë e cila të formonte dhe të nxirte kuadro për mjekësinë, madje as shkollë për infermiere [1-103, 2-61]. Kjo mangësi e rëndë e rëndonte edhe më shumë gjendjen shëndetësore të popullit edhe ashtu të rëndë, ku mplekseshin edhe ekonomia e shkatërruar, edhe injoranca, edhe të gjitha. Por, ndërsa problemi i përgatitjes së infermierëve (më 1946 u hapën shkolla për infermiere pranë spitaleve kryesore [1-154]), edhe i përgatitjes të ndihmës-mjekëve si një zgjidhje e përkohshme por shumë e efektshme për të shuar etjen e madhe për personel të kualifikuar mjekësor (më 1948 u hap Teknikumi Mjekësor [1-154]), muarën zgjidhje, problemi i përgatitjes së kuadrit të lartë mjekësor bëhej gjithmonë e më i mprehtë. Kjo përgatitje kryhej vetëm jashtë shtetit, deri në çlirimin e vendit në Universitetet e Perëndimit dhe të Ballkanit (Greqi, Turqi), pas vendosjes së diktaturës, vetëm në Universitetet e Lindjes, por ishte shumë larg nevojave dhe krejt i pamjaftueshëm. Megjithatë domosdoshmëria dhe guximi për hapjen e një shkolle të lartë mjekësie tashmë e kishte një bazë, SPCT me të cilën mund të sfidonte.

Që në ditët e para të jetës së vet SPCT (i quajtur në fillin "Zogu I" [3]), i projektuar dhe ndërtuar sipas koncepteve moderne të asaj kohe [4], me stafin e vet, e me një punë plot përkushtim, ishte shndërruar në institucionin me nivelin më të lartë profesional mjekësor (intelektual dhe teknik). Ky staf ishte angazhuar edhe në studime shkencore që kryheshin në kushtet e një ngarkese të madhe pune. Krahës mjekëve shqiptarë në SPCT që nga viti 1935 kanë punuar për periudha disavjeçare (deri në pushtimin fashist të Shqipërisë) edhe një numër profesorësh e specialistësh të huaj, kryesisht

austriake [1-93, 2-68], dhe bashkëpunimi me ta ishte një tharm veprues për rritjen e nivelit të punës.

Kështu problem më i mprehtë për hapjen e një Instituti të Lartë të Mjekësisë (ILM) mbetej vetëm sektori paraklinik i përbërë nga disa disiplina shkencore të formimit themelor mjekësor sepse nuk kishte as bazë, qoftë edhe primitive (me përjashtim të mikrobiologjisë ku funksiononte "Laboratori Bakteriologjik i Shtetit"), nuk kishte, kuptohet, as përvojë, as specialistë.

2. LINDJA DHE HAPAT E PARA TË ILM - PLOTËSIMI I CURRICULUM-it

Urgjenca e zgjidhjes së problemit në kushtet e instalimit të diktaturës, gjeti rrugën më të mirë të mundëshme për kohën dhe më "konjunkturale-politike" dhe më 22 Shtator 1952 në ILM e porsalindur filluan studimet 61 studentë (midis të cilëve 13 vajza) në godinën e ish pavionit 11-të, vetëm me dy salla e pak dhoma. Drejtori i parë i ILM u emërua Dr. Aleko Bozo. Leksionin e parë e mbajti pedagogu Shqiptar Pirro Goda. Vetëm në vitin e dytë ILM u instalua në godinën e ish Laboratorit Bakteriologjik të shtetit ku vazhdon të jetë edhe sot dekanati, administrata e FM-së, disa salla leksionesh dhe klasa. Godinës së sipërpërmendur paraprkishte iu bënë shtesat anësore duke plotësuar kështu kërkesat e atëhershme për mjedise të nevojshme e të përshtatshme për leksione, laboratorë etj. me ndihmën vullnetare të vetë brezit të parë të studentëve.

Për lëndët paraklinike u parashikua angazhimi i mjekëve të porsadiplomuar në shkollat e lindjes, kryesisht në ish B.S., të cilët në rolin e asistentëve do të përfitonin nga njohuritë e përvoja e pedagogëve rusë. Kjo sepse në hapat e para të jetës së ILM-së ndihmuan kuadro me përvojë, në rradhë të parë të shkollave ruse që drejtuan në fillimet e tyre katedrat që krijoheshin çdo vit, deri sa u plotësua e gjithë struktura pedagogjike e ILM-së (1957). Sejcili prej pedagogëve të huaj qëndroi 1-2 vjet, duke ia lënë pastaj tërë organizimin e drejtimin e katedrave ish-asistentëve shqiptarë.

Për lëndët klinike, në dallim nga lëndët paraklinike (ku çdo gjë nisej nga e para) puna qëndronte ndryshe sepse në bazën spitalore (SPCT) punonin klinikistë të afirmuar, por të formuar kryesisht në Universitetet e Perëndimit.

Në katedrat klinike ndihma e pedagogëve rusë konsistoi kryesisht në drejtim të procesit pedagogjik, ndërsa nga ana profesionale mjekësore ndihmesa hyri qysh në fillimet e veta në shtratin normal të shkëmbimit të përvojave, të konsultimeve dhe të punës së përbashkët. Jemi të sigurtë se edhe ata kanë përfutur nga niveli i mirë profesional i personaliteteve të mjekësisë sonë. Sidoqoftë koha dëshmoi se ndihma e kolegëve rusë, pavarësisht kornizave politike që i vishte propaganda e shtetit të asaj kohe, ishte një ndihmë e dhënë midis intelektualësh që punuan me përkushtim bashkë me "asistentët" dhe me kolegët e klinikave në fushat e

specialiteteve të tyre. Ajo ishte afatshkurtër dhe pa prirje kolonizimi.

Vlen gjithashtu të theksohet edhe fakti se ka patur edhe katedra, lëndë e klinika (si katedrat e lëndëve të kulturës së përgjithshme, katedrat e biokimisë mjekësore, të higjenës, të kirurgjisë së Përgjithshme, të kirurgjisë hospitaliere, të ORL dhe të lëndës së turbekulozit) që lindën dhe u zhvilluan si produkt "made in Albania" dhe nuk pati asnjë diferencë midis tyre dhe simotrave ku dhane ndihmën e tyre të vlefshme kolegët rusë.

Veçojmë këtu punën e Doc. Aleksej Vasilieviç Anikin, histolog, i cili vinte nga një prej institucioneve më në zë të arsimit të Lartë Mjekësor rus, ku ai shërbente si Zv. Dekan. Anikini u angazhua si nën-drejtor teknik i ILM ku ndihmoi, jo vetëm në drejtimin e organizimit e punës në katedrën neonate të histologjisë, por edhe në drejtimin e organizimit e tërë veprimtarive të ILM të dy vitet e para të saj (që nga planet e programet mësimore deri tek strukturat pedagogjike (katedrat e para, laboratorët etj.) [1-155].

Gjithsesi sfida jetike për sigurimin e kuadrit të lartë për mjekësinë Shqiptare u hodh me sukses vetëm 8 vjet pas çlirimit kur rrethant kushtëzuan pjekjen e përsheptuar por llogjike të kushteve për ngjizjen e lindjen e ALMSH. - ILM.

Brezi i parë i mjekëve të përgjithshëm Shqiptarë u diplomua në 1957 dhe po këtë vit ILM hidhte hapin e dytë të rëndësishëm duke u shndërruar në Fakultet Mjekësor, konkretisht në njërin prej 6 fakulteteve të Universitetit Shtetëror të Tiranës me Dekan Dr. Medar Shtyllën, njeri vizionar që bëri shumë për prosperimin e FM. Krijimi e gjeti FM me Curriculum-in e parë të plotësuar gjatë pesë vjetëve të jetës së ILM. Ky curriculum u conceptua mbi bazën e një filozofie të qartë, ku në terenin e përparësisë së formimit politik, zhvillohej e gjithë veprimtaria për formimin profesional pesë-vjeçar. Nga kjo anë, në vija të përgjithshme ai pati këtë strukturë:

në dy vitet e para, pas një rifreskimi të njohurive të domosdoshme të formimit të përgjithshëm (biologji, shkencat kimike dhe fizikë) fillonte edhe formimi për njohjen e përvetësimit e njohurive bazë të njeriut të shëndetshëm nga ana ndërtimore (anatomji, histologji) dhe funksionale (fiziologji, biokimi). Përvetësimi i këtyre njohurive kontrollohej e vërtetohej me serinë e parë të provimeve të shtetit (gjithsej jepeshin 4 provime shteti: anatomi, histologji, fiziologji e biokimi, para komisionesh serioze të përbëra, jo vetëm nga pedagogë të lëndëve përkatëse por edhe nga titullare e klinikistë të njohur).

në vitin e tretë bëhej parapërgatitja për studimin e trajtimin e njeriut të sëmurë duke filluar nga elementët e përgjithshëm të vizitës mjekësore (propedeutika dhe kirurgjia e përgjithshme) dhe më tej me njohjen e botës së agresorëve mikrobialë (mikrobiologjia); të drejtimeve të përgjithshme të shmagjievë nga norma e

ndërtimit të njeriut (morfologjia patologjike) dhe ajo e funksionimit të tij (fiziologjia patologjike) për t'u plotësuar ky sfond me kategoritë themelore të barnave me të cilat mjekohej i sëmuri (farmakologjia) dhe me normat e përgjithshme higjenike të një jete të shëndetshme (higjiena)

në dy vitet e fundit përgatitja e mjekëve të ardhshëm plotësohej me përvetësimin e njohurive e shprehive bazë në disiplinat klinike: në disiplinat e Terapisë (terapia e fakultetit dhe ajo hospitaliere) dhe të kirurgjisë (kirurgjia e fakultetit dhe ajo hospitaliere) si dhe në gjithë disiplinat e tjera që zhvilloheshin në atë kohë (pediatri, obstetrikë, gjinekologji, neurologji, psikiatri, ORL, okulistikë, sëmundje infektive).

Është e kuptueshme se kjo përgatitje profesionale, domosdoshmërisht do të zhvillohej në sfondin e formimit politiko-ideologjik dhe që konkretizohej në një mori lëndësh historike, filozofike M.L., të ekonomisë politike dhe ushtarake (PMU - për mbrojtjen ushtarake, taktika sanitare dhe toksikologjia). Ky sfond mbyllej me të vetmen gjuhë të huaj të detyruar për të gjithë arsimin e mesëm e të lartë shqiptar- gjuhën ruse. Madje edhe në kompleksin e lëndëve të formimit të përgjithshëm e profesional ndihej ndikimi i ideologjisë duke i etiketuar si reaksionare apriori disiplina si gjenetika, teori si psikoanaliza etj.

Në përfundim të studimeve mjekët e ardhshëm i nënshtroheshin serisë së dytë të provimeve të shtetit për diagnostikimin e trajtimin e njeriut të sëmurë (terapi, kirurgji dhe obstetrikë-gjinekologji) por tashmë duke dhënë edhe një provim të katërt që ishte viza kryesore e diplomimit - provimi i Marksizëm - Leninizmit.

3. KRIJIMI I FM - ZHVILLIME TË REJA

FM ishte vërtetë vazhduesi i ILM por tashmë ai kishte një stad më të lartë veprimtarie e zhvillimi. Shumë shpejt (1959) [5-3,6-114] pranë FM u hap dega e dytë e Stomatologjisë me 20 studentë [6-114]. FM krijoi kushtet për përmirësimin dhe zhvillimin e mëtejshëm të veprimtarisë pedagogjike formuese dhe për ndërthurjen e kësaj veprimtarie me atë të mirëfilltë mjekësore (diagnostike, kurative, profilaktike) si dhe me veprimtarinë studimore-shkencore. FM, nga njëra anë u përfshi natyrshëm dhe me gjith kapacitetin e vet intelektual e profesional në shqetësimet e botës mjekësore shqiptare për zgjidhjen e problemeve të shumta e të rënda të shëndetësisë sonë, por, nga ana tjetër, me ato kushte e mundësi që kishte (më të mira se të hallkave të tjera të shërbimit mjekësor) u bë edhe orientuesi, drejtuesi dhe vlerësuesi i veprimtarisë studimore-shkencore. Është fakt që një veprimtari e tillë aktivizoi relativisht shpejt një numër gjithmonë në rritje të mjekëve tanë. Për të pasqyruar e mbështetur atë, shumë shpejt (1961 [12]) filloi edhe botimi i "Buletinit të Universitetit Shtetëror të Tiranës - seria e shkencave mjekësore [7-1,12], ku pedagogët dhe mjekët shqiptarë kishin mundësi të botonin studimet e tyre. Revista, në kuadrin e shkëmbimeve, shkonte dhe në

shumë institucione të rëndësishme të botës mjekësore Europiane.

Në veprimtaritë shkencore u aktivizuan madje edhe studentët (kryesisht nëpërmjet rrethëve të tyre shkencore) që pati më shumë një efekt me gjuajtje të largët, sepse studenti nëpërmjet veprimtarisë së përbashkët me pedagogët në rrethet shkencore, njëhej edhe me kërkesat e metodikën e kryerjes së një studimi shkencor, me ballafaqimin e ideve dhe të rezultateve, njëhej edhe me debatin shkencor dhe, më e rëndësishmja, njëhej me gamën e gjerë të problemeve që përballonte mjekësia jonë. Vazhdimi në mënyrë të natyrshme e të vetëdijshme i kësaj veprimtarie pas mbarimit të FM-së ishte një rezultat domethënës për mbarëvajtjen e mjekësisë dhe të shkencës mjekësore shqiptare. Madje filloi edhe botimi i "Buletinit të Studentit të Mjekësisë" (1973), që u prit me shumë interes nga studentët por që çuditërisht pati një jetë të shkurtër - vetëm dy numra.

FM-ja pati edhe ndikime të tjera, psh në kuadrin e bashkëpunimit midis fakulteteve të UT-së u suprimuan katedrat e formimit të përgjithshëm, lëndët e të cilave u ngarkuan për t'u zhvilluar Fakulteteve të Shkencave të Natyrës, të Histori Filologjisë dhe të Shkencave Politiko-Juridike, por, në këtë kuadër fatkeqësisht i kaloi FSHN-së edhe lënda e biokimisë Mjekësore (lëndë jo vetëm formuese themelore por edhe diagnostike - klinike). Sidoqoftë Dekani i parë Dr. M. Shtylla arriti pas më shumë se pesë vjetësh që biokimia të rikrijohet në FM-ë (1963-64).

Shumë i rëndësishëm është fakti se FM-ja që në vitin e parë të qënies së tij (1957) filloi dhe kurset e para afatshkurtra të kualifikimit pasuniversitar duke konceptuar kështu embrionet e arsimit të mirëfilltë pasuniversitar. Kjo detyrë erdhi vazhdimisht duke u përmirësuar e zhvilluar, deri sa në fillimin e viteve 80-të mori formën e një shkolle pasuniversitare, me plane e programe të rregullta përfundimi i të cilave u bë në vitin akademik 1981-1982 për 20 kurse specializimi. Deri në kohën kur u krijua një arsim i tillë, kishin kryer kurse specializimi rreth 1500 kuadro të lartë mjekësore, duke plotësuar kështu nevojat më të ngutshme për specialistë [8-7,8].

Veprimtaritë/mbledhjet shkencore shpejt u tradicionalizuan edhe pse zhvilloheshin në sfondin politik të jubileve e festave të ndryshme. Filloi shpejt edhe përgatitja dhe mbrojtja e disertacioneve dhe deri në fillimin e viteve 80-të u mbrojtën 70 disertacione në rang Republike. FM-ja u angazhua tërësisht në dhjetra e dhjetra tema të ndryshme studimore, shumë prej të cilave ishin të emërtesës së Këshillit të Ministrave, (vetëm në vitet 1975-1980 FM u angazhua në 73 tema, 13 prej të cilave "qeveritare" [8-9]). Botimet shkencore patën një rritje llogjike sepse pasqyronin përkushtimin e pedagogëve për transmetimin e informacionit më të ri shkencor te studentët, të ndërthurur me përvojën Shqiptare, me studimet e veprimtaritë shkencore etj. Kështu që nga lindja e FM-së e deri në fillimin e viteve 80-të u botuan 275 vepra të ndryshme si tekste për studentët, monografi, disertacione, përmbledhje punimesh të referuara në sesionet shkencore etj. dhe mbi 680 artikuj të botuara vetëm në Buletinin e Shkencave Mjekësore [8-10]. Edhe një pjesë e mirë e ish

studentëve të FM-së që mbushnin rradhët e armatës së Mjekësisë Shqiptare, përfshihehin në studime shkencore për probleme të veçanta e të mprehta të mjekësisë në rrethet e tyre.

FM-ja po konsolidohej në të gjitha hallkat e infrastrukturës dhe veprimtarisë, me gjithë vështirësitë e ndjeshme që vinin si rezultat i një ekonomie të dobët dhe sidomos të "vetëizolimit" nga Europa përtej perdes së hekurt që në rrethanat politike të krijuara në 1960 pas prishjes së marrëdhënieve me ish BS, bëri izolimin e Shqipërisë gadi të plotë, edhe me Lindjen Komuniste. I vetmi kanal i hapur mbeti kanali me Kinën. Pasojat ishin të rënda: u ndërpre studimet e studentëve Shqiptarë në Universitetet e ish kampit socialist, dhe ata u kthyen për t'i përfunduar ato në Shqipëri. Në këtë kohë u hap dhe dega e Farmacisë (pranë FSHN-së më 1960) [9-130] e cila më 1970 iu bashkua FM-së si dega e tretë e tij [5-3] (në 1995 Farmacia u shkëput përsëri nga FM-ja dhe ju ribashkua FSHN-së si "Departamenti i Farmacisë".

4. NDIKIMET MBI FM TË POLITIKËS SË RE ARSIMORE TË "REVOLUCIONARIZIMIT E MËTEJSHËM TË SHKOLLËS"

Kjo politikë e projektuar qysh me fjalimin e E. Hoxhës të 7 marsit 1968 kërkonte zbatimin në sistemin arsimor Shqiptar të "trekëndëshit revolucionar"- mësim, punë prodhuese dhe kalitje fizike dhe ushtarake, i cili do të kishte "boshtin ideologjik M-L" si motorin kryesor të lëvizjes për "formimin e njeriut të ri". Kjo politikë pati ndikime negative edhe mbi FM-në që u shprehën kryesisht në kufizimin e theksuar të informacionit të huaj shkencor që hynte në Shqipëri (dhe në bibliotekën e FM-së), i cili për lëndët paraklinike u ndërpre. Madje u bë edhe kontrolli i fondeve të bibliotekës duke nxjerrë shumë libra në "rezervat" pa të drejtë përdorimi nga lexuesit mjekë e studentë. U shkurtuan afatet e studimit për stomatologjinë nga 5 në 4 vjet dhe për farmacinë nga 4 në 3 vjet, të shoqëruar edhe me ndryshimin e strukturës mësimore të vitit shkollor në funksion të zbatimit trekëndëshit revolucionar (7 muaj mësim, 2 muaj punë prodhuese dhe 1 muaj "zbor" ushtarak). Kjo e ngushtoi hapësirën e përgatitjes profesionale të studentëve dhe riti artificialisht ngarkesën e tyre. U tentua politizimi e ideologjizimi i skajshëm i të gjitha lëndëve nëpërmjet forcimit të boshtit ideologjik të tyre dhe njëkohësisht u vështirësuan studimet shkencore (studimet eksperimentale u bënë pothuajse të pamundura) për shkak të teknologjisë së prapambetur të laboratorëve e klinikave, me ndonjë përjashtim të rrallë, të kushtëzuar nga rënimi ekonomik progresiv. U rrit pa asnjë mundësi përballimi numri i studentëve që hynin në FM-në nga rreth 100 në çdo vit në rreth 400 dhe njëkohësisht u praktikua i ashtuquajti "qarkullimi i kuadrit" në bazë.

Por megjithë këtë gjendje që rëndohej, FM-ja pati edhe zhvillime pozitive. Brenda katedrave të mëdha klinike ishin ngjizur dhe po lindnin një numër disiplinash klinike universitare të veçanta. Kështu nga katedra e propedeutikës lindën klinikat e kardiologjisë e shërbimi i reanimacionitardiak dhe klinika e hematologjisë, nga katedra e terapisë së Fakultetit lëndën klinikat e gastroentero-hepatologjisë, të reumatologjisë,

alergologjisë, tuberkulozit dhe shërbimi i Fizioterapisë; nga katedra e Terapisë hospitaliere lëndën klinikat e endokronologjisë, nefrologjisë dhe HTA-së dhe pneumologjisë; nga katedra e kirurgjisë së përgjithshme gradualisht lindi kardiokirurgjia dhe shërbimi i anestezi-reanimacionit, nga kirurgjia e Fakultetit lindi urologjia dhe neuro-kirurgjia dhe nga katedra e kirurgjisë hospitaliere lindi klinika e Kirurgjisë abdominale dhe e kirurgjisë torakale. Brenda klinikës së ortopedi-traumatologjisë u raviëzua klinika e onkologjisë. Ky zhvillim i pashmangshëm ku ka meritë të madhe profesorati i FM-së, tashmë kishte shkruar curriculum-in e ri të FM-së që tashmë kishte, edhe pjesën universitare (formimin e mjekëve të përgjithshëm, stomatologëve e farmacistëve), dhe pjesën pasuniversitare. Formimi i specialistëve për fushat e ndryshme të mjekësisë, në vitin akademik 1981-1982 mori fizionominë e një shkolle të vërtetë pasuniversitare për 20 specialitete [8-3]. Në të njëjtën kohë u poqën kushtet për lindjen e lëndëve të reja diagnostike laboratorike si gjenetika mjekësore dhe imunologjia, ndërsa mjekësia bërthamore, e krijuar si shtojcë laboratorike e pavionit të 8-të të endokrinologjisë, edhe pse ishte konceptuar nga themeluesit i saj si një qendër në shërbim të të gjitha klinikave, fitoi "pavarësinë" më 1986.

Pati edhe zhvillime të tipit eksperimental, të pashmangshme në rrethana të tilla si heqja e lëndës së fiziologjisë patologjike më synimin që ajo të zhvillohej e veçantë nga çdo specialitet. Koha shtroi korigjimin e këtij eksperimenti. Gjithashtu në gjysmën e dytë të viteve 80-të u shtuan përpjekjet për krijimin e lëndëve të tilla formuese të dobishme si biokimia klinike dhe farmakologjia klinike.

5. BASHKËPUNIMI ME FM TË PRISHTINËS

Në Qershor 1969 Kuvendi i Kosovës ligjëroi hapjen e FM të Prishtinës i cili filloi nga puna në shtator të atij viti. Me hapjen e këtij Fakulteti pas një serie fakultetesh të tjerë, u plotësuan kushtet për themelimin e Universitetit të Prishtinës (UP), (15 Shkurt 1970). [10-35,65]

UP-ja i kushtoi një kujdes të veçantë vendosjes së lidhjeve dhe bashkëpunimit me UT-në, krahas bashkëpunimit në universitetet e tjera brenda ish jugosllavisë apo jashtë saj, në Perëndim apo në Lindje [10-54]. Shumë shpejt, në bazë të "Protokollit mbi bashkëpunimin mësimor-shkencor midis UP-së dhe UT-së" ku një vend të rëndësishëm e zinte bashkëpunimi midis dy fakulteteve të Mjekësisë, në vitin akademik 1970-1971 shkuan në Prishtinë 3 pedagogët e parë-titullarë të lëndëve fiziologji, biokimi dhe histologji, të pasuar edhe nga të tjerë (në vitet e "rritjes" të FM-së). Pedagogët tanë punuan me përkushtim për vënien e bazave të një sërë lëndëve, kryesisht paraklinike. Bashkëpunimi vazhdoi deri në vitin 1981 kur regjimi serb gjakosi dhe vrau rininë e Kosovës që, në protesta paqësore guxoi të kërkonte më shumë liri dhe të drejta njerëzore.

Më 26.11.1991, Kuvendi legjitim i UP-së në kushtet e jashëzakonshme, (pas rënimit përfundimtar të UP-së për mësimin në gjuhën shqipe 21.06.91) pas një

punë 21 vjeçare [10-62] zgjodhi Kuvendin e Ri të UP-së. Jeta e UP-së (dhe e FM-së të UP-së) vazhdoi tashmë në mjedise private. Edhe në këtë situatë të rëndë FM-ja i UT-së iu ndodh pranë FM-së të Prishtinës duke pritur grupet e studentëve për të zhvilluar mësimet praktike në lëndën e anatomisë.

Edhe lindja e Universitetit të Tetovës (1994) [10-106] dhe, në kuadrin e tij, të Fakulteteve të Farmacisë (1996), të stomatologjisë (2000) dhe të mjekësisë, [2000] u shoqërua që në fillimet e këtyre fakulteteve me bashkëpunimin midis pedagogëve të FM-së të UT-së dhe të Fakulteteve të sipërpërmendur të Universitetit të Tetovës.

6. NDRYSHIMI I SISTEMIT POLITIKO-EKONOMIK DHE REFORMAT NË FM.

Viti 1990 ishte viti kur u poqën kushtet për ndryshimin e sistemit. Në vendet e ish kampit socialist kishin ndodhur ndryshime demokratike. Në Shqipëri në bazë të lëvizjes për demokraci u gjenden edhe studentët e pedagogët e FM-së sepse ata, si të gjithë punonjësit e shëndetësisë vazhdimisht gjatë punës së tyre me të sëmuret, dashur pa dashur vinin në fillim diagnozën sociale të një shoqërie të sëmure rëndë nga diktatura dhe vetizolimi asfiksues dhe, për të trajtuar me sukses sëmundjet në rradhë të parë duhej shëruar shoqëria. Në historinë e demokracisë së brishtë shqiptare do të përmendet FM-ja midis të parëve që formuluan protestat ndaj rregjimit komunist me kërkesa konkrete për demokratizimin e jetës.

Ndryshimi i sistemit kërkonte reformim të thellë të të gjitha hallkave të jetës shqiptare, përfshi shëndetësinë dhe arsimin, pra dhe FM-në. Në themel të reformave në FM u vunë: përsosja e gjestionimit të FM-së (i shprehur në riorganizimin e specializimin e administratës për përballimin e sukseshëm të detyrave dhe në krijimin e degë së marëdhënies me jashtë); gjetja dhe vendosja e një ekuilibri funksional të FM-së me bazën e vet mësimorë spitalore, gjithashtu të reformuar dhe në rradhë të parë me QSUT-në, me synimin e sigurimit të vëndit kryesor të këtyre institucioneve në piramidën e shërbimit shëndetësor shqiptar dhe të FM-së në qendrën e vërtetë shkencore mjekësore për gjithë Shqipërinë.

Objektiv tjetër është përgatitja e studentëve në bazë të koncepteve bashkëkohore me cikle, me një Curriculum gjithashtu bashkëkohor, tashmë të përgatitur, të bazuar edhe në konventat përkatëse që garantojnë akreditimin Europian të kuadrove që do të dalin nga FM-ja; riorganizimi i Bibliotekës, modernizimi i laboratorëve, klinikave, shërbimeve universitare dhe të vetë procesit të mësimdhënies, i plotësojnë objektivat të cilat synojnë edhe formimin/edukimin profesional të vazhdueshëm të kuadrove të shëndetësisë. U riorganizuan strukturat funksionale pedagogjike-shkencore e mjekësore të FM-së.

7. DUKE KUJTUAR DHE VLERËSUAR TË KALUARËN, ME SHQETËSIMIN PËR TË TASHMEN, ME MËNDJEN PËR TË ARDHMEN

Jeta 50-vjeçare e një fakulteti nuk është shumë e gjatë por intensiviteti i madh i saj sjell një mori përvojash pozitive por edhe negative. Këto përvoja sot po

ballafaqohen me kërkesat që ve para arsimit të lartë (përfshi edhe atë mjekësor në Shqipëri) komuniteti në rang evropian e botëror.

Këto kërkesa tashmë janë bërë të kapshme, të prekshme dhe për më tepër, janë kodifikuar në formë konventash si ajo e Bolonjës për të qenë të matëshme e të vlerësueshme. Pas analizës së përvojave tona me një bilanc pozitiv e optimist, edhe pse të grumbulluara në kushte të rënda të izolimit, del qartë se ky bilanc nuk ka patur si rezultat vetëm një mbijetesë të thjeshtë por edhe një zhvillim plot sakrificë. Ky zhvillim vazhdoi i tillë edhe gjatë tranzicionit tonë të stërgjatë e gjithë zigzage si prej të dehuri.

Ai vazhdon e do të vazhdojë edhe për disa kohë (sa?!) i tillë sepse ec mbi bazën e një ekonomie të brishtë dhe të një shteti që përpiket të evropianizohet, por që, në të njëjtën kohë është sulmuar nga "mikrobe" patogjenë virulentë të cilët tentojnë ta "sëmurin" ekonominë, shoqërinë dhe shtetin. Lufta kundër tyre është edhe lufta për shëndet të mirë, për një mjekësi të shëndetshme të aplikuar nga kuadro të dala nga një Fakultet i shëndetshëm dhe bashkëkohor si gjithë Fakultetet e Mjekësisë të botës, të aftë për tu përballur me çdo lloj sfide.

Përkujtimi i lindjes, i çapitjeve të para, i rritjes dhe maturimit, i vështirësive dhe arritjeve është një meditim gjithë respekt e nderim për të gjithë autorët dhe aktoret e kësaj jete 50-vjeçare. Në këto shënime ka shumë pak emra por ata kanë qenë shumë e vazhdimisht shumohen, bëhen më intelektualë, të brumosur shkencërisht, ambiciozë për të ecur krah për krah kolegëve "të huaj". Emrat janë të shumtë e shumohen sepse janë pedagogë e studentë, që çdo vit përzihen e rriten. Këta emra përmbajnë sa e sa ditë e net pa çlodhje, plot ankh për jetë njerëzish në rrezik, por edhe për të studiuar e për

t'u thelluar në njohuritë e tyre apo për ti hedhur ato në letër. Pas rrjeshtave çdo lexues sheh qartë portrete personalitetesh me tërë dinamizmin e jetës së tyre. Ky është respekti më i gjallë e më njerëzor, për këta njerëz që u rritën bashkë me fakultetin. Disa prej tyre kanë kaluar në pavdekësi, sepse e sfiduan vdekjen me punën e jetën e tyre, të gjithë janë midis nesh duke e "ruajtur" kolektivin e FM-së me atë ndërthurje brezash që nga "gjyshërit" e FM-së dhe deri tek studentët e vitit të parë sot.

Por në këtë respekt e nderim për të kaluarën ndihet edhe shqetësimi në kuptimin e mirë të fjalës për të sotmen, duke përcaktuar "pika" ku ka vend përmirësimi për çdo hallkë të FM-së. Vërtet FM-ja dhe Spitalet Universitare e kanë ndryshuar rrënjësisht fizionominë, teknologjinë, konceptet, marëdhëniet me studentët në organizimin e disiplinimin më të mirë të tyre, me të sëmurët, me instancat shtetërore të arsimit e shëndetësisë, me OJQ-në, me freskinë gjallëruese të hapjes e bashkëpunimit rajonal, evropian e botëror, pas një vetizolimi të gjatë, por gjithashtu sheh edhe ekuilibrin ku jemi e ku duhet të jemi. Një dilemë e madhe sot është edhe dilema e kuadrit të mjekësisë, të punojë në misionin e mjekut apo ta shfrytëzojë atë për një jetë të bukur europiane duke vrapuar pas fitimit.[11]

Një dilemë e tillë midis kontrastesh ekstreme, fatkeqësisht ka bërë që të largohet një pjesë e trurit intelektual edhe në mjekësi, edhe në FM-në e Spitalet Universitare. Në këtë rast është detyrë e çdo shteti që të harmonizojë dy alternativat e mësipërme si shenjë detyrimi e respekti për trurin intelektual të kombit, për ta mbështetur e nxitur atë [11-201] që të punojë në mënyrë dinjitoze.

Për deri sa ka luftë në këtë drejtim, kjo tregon se ardhmja e ka një garanci të mirë.

BIBLIOGRAFIA

1. Fejzi Hoxha "Njoftime historike mbi zhvillimin e mjekësisë në Shqipëri". Botim i UT-Fakultetit të Mjekësisë, Tiranë 1962.
2. Gjergji Minga, Jovan Basho "Disa të dhëna historike në kuadrin e 70-vjetorit të QSU "Nënë Tereza" – Tiranë. "Buletini i Urdhrit të Mjekëve të Shqipërisë" Viti III i botimit 2002, 4(Tetor – Dhjetor), 58-73.
3. "Shqipëria përballë sulmit për të mëkambun Shëndetin Publik" në librin "10 vjet mbretëri – 1928-1938" – Tiranë 1938, 247-266.
4. A.Q.SH. Fondi 202 (Drejtorja e Përgjithshme e Shëndetësisë) dosja 804, fleta 105.
5. Çiril Pistoli "Fakulteti i mjekësisë në 30-vjetorin e Çlirimit të Atdheut dhe Revolucionit Popullor"- Buletini i U.T. -Seria Shkencat Mjekësore Viti XIV, 1974, 1, 3-8.
6. Xhevdet Asllani: "Tridhjetë vjet Shërbim Stomatologjik në Shqipërinë Socialiste" Buletini i U.T. Seria Shkencat Mjekësore, Viti XIV 1974, 1, 113-115.
7. Shtypi ynë mjekësor – "Shëndetësia Popullore" 1962 Nr.4 (83) Korrik-Gusht.
8. Çiril Pistoli: "Fakulteti i Mjekësisë në 30-vjetorin e Themelimit të tij", Buletini i Universitetit të Tiranës – Seria Shkencat Mjekësore, Viti XXII 1982, 4, 5-12.
9. Pirro Goda "30 vjet Farmaci Socialiste" – Buletini i U.T. Seria Shkencat Mjekësore Viti XIV 1974, 1, 129-132.
10. Jusuf V. Vatovci "Leksikon i magjistrave dhe i doktorëve të shkencave në trojet shqiptare jashtë Shqipërisë – 1430-1995", Prishtinë 1998.
11. Gjergji Minga "Shëndetësia-Probleme dhe vizione, përgjegjësitë morale të intelektualëve të shëndetësisë janë detyrim kombëtar e profesional". Në librin: "Shqipëria-Shekulli 21, mendime, opinione". Gjonlekaj Publishing CO, New York 1996, fq 201-207.
12. Josif.E. Adhami "Buletini i Shkencave Mjekësore, Tribunë e vërtetë e shkencës mjekësore shqiptare" - Buletini i Shkencave Mjekësore - organ i Universitetit të Tiranës, viti 34, nr.4 Janar 1999.